FI

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 21.4.2009
KOM(2009) 175 lopullinen

VIHREÄ KIRJA

TUOMIOISTUIMEN TOIMIVALLASTA SEKÄ TUOMIOIDEN TUNNUSTAMISESTA JA TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA SIVIILI- JA KAUPPAOIKEUDEN ALALLA ANNETUN NEUVOSTON ASETUKSEN (EY) N:O 44/2001 TARKISTAMISESTA

VIHREÄ KIRJA

TUOMIOISTUIMEN TOIMIVALLASTA SEKÄ TUOMIOIDEN TUNNUSTAMISESTA JA TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA SIVIILI- JA KAUPPAOIKEUDEN ALALLA ANNETUN NEUVOSTON ASETUKSEN (EY) N:O 44/2001 TARKISTAMISESTA

Tämä vihreä kirja liittyy komission kertomukseen tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001[1], jäljempänä ’asetus’, soveltamisesta. Tarkoitus on käynnistää sidosryhmien laaja kuuleminen keinoista, joilla voitaisiin parantaa asetuksen toimivuutta kertomuksessa esitettyjen seikkojen osalta.

Asianomaisia osapuolia pyydetään toimittamaan huomautuksensa jäljempänä esitetyistä seikoista sekä mahdolliset muut tarpeelliset tiedot komissiolle viimeistään 30. kesäkuuta 2009 seuraavaan osoitteeseen:

European Commission
Directorate-General Justice, Freedom and Security
Unit E2 – Civil Justice
B–1049 Brussels
Faksi: (+32-2) 299 64 57
Sähköposti: jls-coop-jud-civil@ec.europa.eu

Huomautukset julkaistaan komission internetsivustolla. Ennen vastaamista on tärkeää lukea tähän kyselyyn sovellettavat tietosuojaperiaatteet. Niistä käy ilmi, miten henkilötietoja ja annettua palautetta käsitellään. Ammattialajärjestöjä pyydetään kirjautumaan komission avaamaan edunvalvojien rekisteriin[2].

1. Ulkomaisten tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon tarvittavien välitoimien (eksekvatuuri) poistaminen

Asetuksessa säädetyllä eksekvatuurimenettelyllä yksinkertaistettiin tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa verrattuna edelliseen järjestelmään, joka pohjautui vuonna 1968 tehtyyn Brysselin yleissopimukseen. Rajattomilla sisämarkkinoilla on kuitenkin vaikea perustella, miksi kansalaisten ja yritysten olisi käytettävä rahaa ja aikaa saattaakseen oikeutensa voimaan muissa jäsenvaltioissa. Kun täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevat hakemukset hyväksytään lähes aina ja ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kieltäydytään hyvin harvoin, on täysin realistista pyrkiä luopumaan eksekvatuurimenettelystä kokonaan siviili- ja kauppaoikeuden alalla. Käytännössä tämä koskisi lähinnä riitautettuja kanteita. Eksekvatuurimenettelystä luopuminen edellyttää kuitenkin, että otetaan käyttöön riittävät varotoimet.

Välitoimet on poistettu riitauttamattomien kanteiden osalta, sillä tuomiojäsenvaltio valvoo, että tuomioistuimet noudattavat vähimmäisvaatimuksia, jotka koskevat oikeudenkäynnin

---

[1] EYVL L 12, 16.1.2001, s. 1.

[2] (http://ec.europa.eu/transparency/regrin). Rekisteri luotiin Euroopan avoimuusaloitteen yhteydessä, ja sen tarkoituksena on antaa komissiolle ja suurelle yleisölle tietoa edunvalvojien tavoitteista, rahoituksesta ja organisaatiosta.

aloittavan asiakirjan tiedoksiantoa ja tietojen toimittamista vastaajalle kanteesta ja menettelystä. Lisäksi tilanteissa, joissa asiakirjaa ei ole annettu vastaajalle tiedoksi henkilökohtaisesti siten, että tämä olisi voinut huolehtia puolustuksestaan, tai joissa vastaaja ei ole voinut kiistää kannetta ylivoimaisen esteen tai poikkeuksellisten seikkojen takia, sovelletaan erityistä uudelleentarkastelua. Tässä järjestelmässä kantajan on edelleen käytävä läpi vahvistamismenettely, joka tosin tapahtuu tuomiojäsenvaltiossa eikä siinä jäsenvaltiossa, jossa täytäntöönpanoa haetaan.

Toisaalta elatusvelvoitteista annetussa asetuksessa (EY) N:o 4/2009[3] lakkautetaan eksekvatuurimenettely riitautettujen ja riitauttamattomien kanteiden osalta sen perusteella, että on otettu käyttöön sovellettavaa lakia koskevat yhtenäiset säännöt ja että oikeus puolustukseen varmistetaan erityisellä uudelleentarkastelumenettelyllä, jota sovelletaan sen jälkeen kun tuomio on annettu. Asetuksessa (EY) N:o 4/2009 todetaan, että koska ongelmia on esiintynyt vain muutamien sellaisten tuomioiden yhteydessä, joiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa on pyydetty, tuomioiden vapaa liikkuvuus on mahdollista edellyttäen, että vastaajalla on käytössään tehokkaat oikeussuojakeinot jälkikäteen (erityinen uudelleentarkastelu). Jos samanlaista menettelytapaa noudatettaisiin yleisesti siviili- ja kauppaoikeuden alalla, erityiseen uudelleentarkasteluun liittyvien käytäntöjen moninaisuus saattaisi aiheuttaa tietynasteista epävarmuutta silloin, kun vastaaja ei kykene puolustautumaan ulkomaisessa tuomioistuimessa. Olisikin tarpeen harkita uudelleentarkastelumenettelyn yhdenmukaistamista.

Kysymys 1:

Olisiko kaikkien siviili- ja kauppaoikeuden alalla annettujen tuomioiden vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla taattava ilman välivaiheen menettelyjä (eksekvatuurimenettelystä luopuminen)?

Jos olisi, tarvitaanko edelleen jonkinlaisia varotoimia edellytyksenä sille, että eksekvatuurimenettelystä voidaan luopua? Jos tarvitaan, mitä?

2. Asetuksen toimivuus kansainvälisessä oikeusjärjestyksessä

Sisämarkkinoiden moitteeton toiminta ja yhteisön sisäisesti ja kansainvälisesti harjoittama kauppapolitiikka edellyttävät, että kansainvälistä toimivaltaa koskevien selkeiden ja tarkkojen säännösten pohjalta varmistetaan yhtäläinen oikeussuoja vastaajille ja kantajille, joilla on kotipaikka yhteisön alueella. Kaikilla yhteisössä olevilla henkilöillä on samanlaiset tarpeet suhteissaan kolmansissa maissa oleviin osapuoliin. Tarpeisiin olisi vastattava yhdenmukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa, etenkin kun otetaan huomioon, että joissakin jäsenvaltioissa ei ole toissijaista toimivaltaa koskevia säännöksiä. Yhteisellä lähestymistavalla voitaisiin vahvistaa yhteisön kansalaisten ja talouden toimijoiden oikeussuojaa ja varmistaa pakottavan yhteisön lainsäädännön soveltaminen.

Jotta toimivaltasäännösten henkilöllistä soveltamisalaa voitaisiin laajentaa koskemaan kolmansissa maissa olevia vastaajia, olisi pohdittava, missä määrin asetukseen sisältyviä erityistä toimivaltaa koskevia säännöksiä ja voimassa olevia liittymäperusteita voitaisiin soveltaa kolmansissa maissa oleviin vastaajiin.

[3] EUVL L 7, 10.1.2009, s. 1.

Lisäksi olisi mietittävä, missä määrin on tarpeellista ja asianmukaista luoda muita toimivaltaperusteita sellaisia riita-asioita varten, joissa vastaaja on jossakin kolmannessa maassa (toissijainen toimivalta). Jäsenvaltioissa voimassa olevien säännösten tavoitteena on varmistaa oikeussuoja. Sen vuoksi olisi pohdittava, millaiset yhdenmukaiset säännökset olisivat tarpeen. On löydettävä tasapaino toisaalta oikeussuojan varmistamisen ja toisaalta kansainvälisten suhteiden turvaamisen välillä. Tältä osin voitaisiin harkita kolmea toimivaltaperustetta: tietyn toiminnan harjoittamiseen perustuva toimivalta edellyttäen, että riita-asia koskee tällaista toimintaa; omaisuuden sijaintiin perustuva toimivalta edellyttäen, että kanne koskee omaisuutta; ja varatoimivalta (*forum necessitatis*), jonka nojalla menettely voidaan panna vireille siinä tapauksessa, että oikeussuojaa ei muuten olisi saatavilla[4].

Lisäksi, jos yhteisössä otetaan käyttöön yhtenäiset säännökset kolmansissa maissa oleviin vastaajiin kohdistuvia kanteita varten, lisääntyy riski rinnakkaisista menettelyistä jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden tuomioistuimissa. Onkin tarkkaan harkittava, millaisissa tilanteissa on turvattava oikeus panna asia vireille jäsenvaltioiden tuomioistuimissa riippumatta muualla käynnissä olevista menettelyistä sekä milloin ja millaisin ehdoin voi olla asianmukaista antaa tuomioistuimille mahdollisuus luopua asian käsittelystä kolmansien maiden tuomioistuinten hyväksi. Tämä voi olla tarpeen esimerkiksi silloin, kun osapuolet ovat tehneet yksinomaisen oikeuspaikkasopimuksen kolmansien maiden tuomioistuinten hyväksi, kun riita-asia kuuluu jostakin muusta syystä kolmansien maiden tuomioistuinten yksinomaiseen toimivaltaan tai kun jossakin kolmannessa maassa on jo käynnistetty rinnakkainen menettely.[5]

Lopuksi olisi pohdittava, missä määrin toimivaltasäännösten soveltamisalan laajentaminen edellyttää yhteisiä sääntöjä, jotka koskisivat kolmansissa maissa annettujen tuomioiden vaikutuksia. Yhdenmukaistamalla kolmansissa maissa annettujen tuomioiden vaikutukset parannettaisiin oikeusvarmuutta erityisesti sellaisten yhteisössä asuvien vastaajien osalta, jotka ovat osallisina kolmansien maiden tuomioistuimissa vireillä olevissa menettelyissä. Jos yhteisössä olisi käytössä yhteinen menettely kolmansissa maissa annettujen tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa varten, vastaajat voisivat ennakoida, millaisin edellytyksin kolmannessa maassa annettu tuomio voitaisiin panna täytäntöön jossakin yhteisön jäsenvaltiossa erityisesti silloin, kun tuomio on ristiriidassa pakottavan yhteisön lainsäädännön kanssa tai kun yhteisön lainsäädännössä säädetään jäsenvaltioiden tuomioistuinten yksinomaisesta toimivallasta.[6]

Kysymys 2:

---

4 Ks. varatoimivaltaa koskeva säännös asetuksen (EY) N:o 4/2009 7 artiklassa. Säännöstä sovelletaan silloin, kun minkään jäsenvaltion tuomioistuimella ei ole asetuksen nojalla toimivaltaa. Sillä varmistetaan, että jäsenvaltioiden tuomioistuimet voivat poikkeuksellisesti käsitellä asiaa, jos menettelyä ei voida kohtuudella käynnistää tai toteuttaa tai menettelyn käynnistäminen on mahdotonta siinä kolmannessa maassa, johon riita-asia läheisesti liittyy.

5 Näitä kysymyksiä käsitellään komission kertomuksessa mainitussa toissijaista toimivaltaa koskevassa selvityksessä sekä kansainvälistä yksityisoikeutta koskevan eurooppalaisen ryhmittymän (*Groupe Européen de Droit International Privé, GEDIP*) katsauksissa, erityisesti syyskuussa 2008 Bergenissä Norjassa pidetyn kokouksen pohjalta laaditussa asiakirjassa (ks. http://www.gedip-egpil.eu/gedip_documents.html).

6 Tämä seikka on otettu esille esimerkiksi kuluttajan kollektiivisten oikeussuojakeinojen yhteydessä, kun yhteisön yrityksiä on ollut osallisina ryhmäkanteessa kolmansissa maissa (esim. Yhdysvalloissa).

Voitaisiinko erityistä toimivaltaa koskevia asetuksen säännöksiä mielestänne soveltaa kolmansissa maissa oleviin vastaajiin? Millaisia muita toimivaltaperusteita tarvitaan tällaisten vastaajien varalta?

Miten asetuksessa olisi huomioitava kolmansien maiden tuomioistuinten yksinomainen toimivalta ja kolmansien maiden tuomioistuimissa vireille pannut asiat?

Millaisin edellytyksin kolmansissa maissa annetut tuomiot olisi tunnustettava ja pantava täytäntöön yhteisössä erityisesti silloin, kun asiaan liittyy pakottavaa yhteisön lainsäädäntöä tai kun jäsenvaltioiden tuomioistuimilla on yksinomainen toimivalta?

3. Oikeuspaikan valinta

Osapuolten tekemät sopimukset toimivaltaisesta tuomioistuimesta olisi otettava täysimääräisesti huomioon etenkin siksi, että niillä on käytännön merkitystä kansainvälisessä kaupassa. Sen vuoksi olisi pohdittava, missä määrin ja miten tällaisten sopimusten vaikutusta voitaisiin vahvistaa asetuksen nojalla erityisesti silloin, kun asiassa on pantu vireille rinnakkaisia menettelyjä.

Eräs mahdollisuus voisi olla vapauttaa yksinomaisessa oikeuspaikkasopimuksessa nimetty tuomioistuin velvollisuudesta keskeyttää asian käsittely vireilläoloa koskevan säännöksen (*lis pendens*) perusteella.[7] Tämän vaihtoehdon haittana on asian mahdollinen käsittely rinnakkaisissa menettelyissä, jotka saattavat johtaa keskenään ristiriitaisiin tuomioihin.

Toinen vaihtoehto on kumota ensisijaisuussääntö silloin, kun on olemassa yksinomainen oikeuspaikkasopimus. Tällöin sopimuksessa nimetyllä tuomioistuimella olisi ensisijainen oikeus määrittää toimivaltansa, ja kaikki muut tuomioistuimet, joissa asia on vireillä, keskeyttäisivät asian käsittelyn, kunnes nimetyn tuomioistuimen toimivalta olisi vahvistettu. Tätä vaihtoehtoa sovelletaan jo asetuksen yhteydessä sellaisiin osapuoliin, joista yhdelläkään ei ole kotipaikkaa jossakin jäsenvaltiossa. Tämän vaihtoehdon myötä yhteisön sisäiset säännökset vastaisivat suurelta osin kansainvälisiä säännöksiä. Haittapuolena saattaa olla, että jos sopimus on pätemätön, osapuolen on ensin yritettävä vahvistaa pätemättömyys sopimuksessa nimetyssä tuomioistuimessa, ennen kuin asia voidaan panna vireille tuomioistuimissa, jotka muutoin olisivat toimivaltaisia.

Vaihtoehtoisesti nykyinen vireilläoloa koskeva säännös voidaan säilyttää ja sitä voidaan täydentää tuomioistuinten välisellä suoralla viestinnällä ja yhteistyöllä sekä määräämällä tuomioistuimelle, jossa asia on ensimmäisenä pantu vireille, määräaika toimivaltaa koskevan päätöksen tekemiselle. Lisäksi kyseinen tuomioistuin voitaisiin velvoittaa raportoimaan säännöllisesti menettelyn etenemisestä tuomioistuimelle, jossa asia on pantu vireille myöhemmin. Tämän vaihtoehdon mukaan toimittaessa olisi varmistettava, että kantaja ei menetä laillista oikeuspaikkaa syistä, jotka eivät ole hänen omassa hallinnassaan.

Toimivaltaisen tuomioistuimen valintaa koskevien sopimusten tehoa voitaisiin lisätä myöntämällä vahingonkorvauksia, jos sopimusta rikotaan. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi menettelyjen viivästyminen tai lainasopimuksissa olevien laiminlyöntiä koskevien lausekkeiden soveltaminen.

---

[7] Vireilläoloa koskeva säännös edellyttää, että jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita, muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen.

Toinen vaihtoehto olisi jättää soveltamatta vireilläoloa koskevaa säännöstä silloin, kun käynnissä on rinnakkaisia menettelyjä, joista toisessa käsitellään pääasiaa ja toisessa on nostettu (negatiivinen) vahvistuskanne. Ainakin olisi varmistettava, että vanhentumisajan kuluminen keskeytyy pääasiaa koskevan kanteen osalta siinä tapauksessa, että vahvistuskanne hylätään.

Myös sopimuksen pätevyyttä koskevaan epävarmuuteen voitaisiin puuttua esimerkiksi edellyttämällä vakiomuotoista lauseketta oikeuspaikan valinnasta, jolla voitaisiin samanaikaisesti nopeuttaa tuomioistuinten päätöstä toimivallasta.[8] Tähän vaihtoehtoon voitaisiin yhdistää joitakin edellä mainituista ehdotuksista: esimerkiksi rinnakkaisten menettelyjen hyväksyminen tai ensisijaisuussäännön kumoaminen voitaisiin rajoittaa tapauksiin, joissa oikeuspaikkasopimus on tehty asetuksessa säädetyn vakiomallin mukaisesti.

Kysymys 3:

Mikä edellä esitetyistä vaihtoehdoista on mielestänne sopivin keino lisätä oikeuspaikkasopimusten tehoa yhteisössä? Voitte esittää myös oman ehdotuksenne.

4. Teollisoikeudet

Sisämarkkinoiden sujuvan toiminnan kannalta on olennaista, että yhteisössä voidaan tehokkaasti turvata tai kiistää teollisoikeudet. Teollis- ja tekijänoikeuksia koskeva aineellinen oikeus sisältyy jo suurelta osin yhteisön säännöstöön.[9] Teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annetulla direktiivillä 2004/48/EY[10] pyritään lähentämään eräitä täytäntöönpanoon liittyviä menettelyllisiä säännöksiä. Parantaakseen oikeusvarmuutta ja puuttuakseen suuriin kustannuksiin, joita asian päällekkäinen käsittely kahdessa kansallisessa tuomioistuimessa aiheuttaa, komissio on ehdottanut, että otetaan käyttöön yhtenäinen tuomioistuinjärjestelmä perustamalla eurooppapatenttien oikeudenkäyntijärjestelmä. Sen puitteissa voitaisiin antaa eurooppapatenttien ja tulevien yhteisöpatenttien voimassaoloa ja patentinloukkauksia koskevia tuomioita, jotka olisivat voimassa koko sisämarkkinoiden alueella.[11] Komissio antoi 20. maaliskuuta 2009 neuvostolle suosituksen neuvotteluohjeista, jotka koskevat kansainvälisen sopimuksen tekemistä Euroopan yhteisön, sen jäsenvaltioiden ja muiden Euroopan patenttisopimuksen sopimusvaltioiden välillä.[12] Ennen kuin yhdistetty patenttioikeudenkäyntijärjestelmä on luotu, eräitä nykyjärjestelmän puutteita voitaisiin korjata asetuksen (EY) N:o 44/2001 puitteissa.

Patentinloukkauksia koskevien rinnakkaisten menettelyjen koordinointia voitaisiin parantaa vahvistamalla viestintää ja yhteistyötä niiden tuomioistuinten kesken, joissa on käynnissä rinnakkaisia menettelyjä, ja/tai jättämällä soveltamatta tätä säännöstä silloin, kun on kyse negatiivisesta vahvistuskanteesta (ks. 3 kohta edellä).

---

8 Sopimuksen pätevyyden osalta on joskus ehdotettu, että yhtenäinen lainvalintasääntö olisi tarpeen, jotta voitaisiin varmistaa asetuksen säännösten yhtenäinen soveltaminen. Olisi huomattava, että oikeuspaikkasopimuksiin sovellettava laki ei kuulu sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista annetun asetuksen (EY) N:o 593/2008 (Rooma I) soveltamisalaan.

9 Tekijänoikeutta ei käsitellä tässä asiakirjassa. Koska tekijänoikeuksia ei tarvitse rekisteröidä, niihin ei sovelleta yksinomaista toimivaltaa koskevia asetuksen säännöksiä.

10 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/48/EY, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisesta varmistamisesta (EUVL L 157, 30.4.2004, s. 45).

11 KOM(2007) 165.

12 SEC(2009) 330.

Kokonaisselvityksessä esitetään useita vaihtoehtoja, joilla pyritään tehostamaan patentinloukkausta koskevien menettelyjen ja mitätöintimenettelyjen koordinointia sekä torjumaan viivytystarkoituksessa käynnistettyjä menettelyjä. Vaihtoehtojen osalta viitataan kyseiseen selvitykseen. Ongelmat voidaan kuitenkin ratkaista myös perustamalla yhdistetty patenttioikeudenkäyntijärjestelmä, jolloin asetukseen ei tarvitse tehdä muutoksia.

Jos katsotaan, että on tarpeen säätää mahdollisuudesta yhdistää useita eurooppapatentin loukkaajia vastaan käynnistetyt menettelyt silloin, kun vastaajat kuuluvat samaan yrityskonserniin ja noudattavat yhteisiä toimintaperiaatteita, voitaisiin ottaa käyttöön erityinen säännös, jonka nojalla olisi mahdollista käynnistää tiettyjen teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausta koskevat menettelyt useiden vastaajien osalta sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella toimintaa koordinoivalla tai oikeuksien loukkaamisesta muutoin eniten vastuussa olevalla vastaajalla on kotipaikka. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on esittänyt, tällaisen vahvasti asiasisältöön perustuvan säännöksen haittana saattaa olla, että se moninkertaistaa mahdollisten oikeuspaikkojen lukumäärän ja siten heikentää asetuksessa olevien toimivaltasäännösten ennakoitavuutta ja oikeusvarmuuden periaatetta. Lisäksi säännös saattaa johtaa asianosaiselle edullisimman oikeuspaikan etsimiseen. Vaihtoehtoisesti useita vastaajia koskeva säännös voitaisiin muotoilla uudelleen siten, että vahvistetaan sen jäsenvaltion tuomioistuinten roolia, jossa ensisijaisesti vastuussa olevalla vastaajalla on kotipaikka.

Kysymys 4:

Mitkä nykyisen patenttioikeudenkäyntijärjestelmän puutteet olisi ensisijaisesti ratkaistava asetuksen (EY) N:o 44/2001 yhteydessä? Mitä edellä esitetyistä vaihtoehdoista pidätte sopivina keinoina turvata asetuksen puitteissa teollis- ja tekijänoikeudet sekä oikeuksien haltijoiden (oikeuksien täytäntöönpano ja puolustaminen) että niiden osapuolten kannalta, jotka pyrkivät kiistämään oikeudet?

5. Vireilläolovaikutus ja samassa yhteydessä käsiteltävät kanteet

Vireilläoloa koskevan säännöksen toimivuuden osalta olisi pohdittava, voitaisiinko nykyiset ongelmat ratkaista vahvistamalla viestintää ja yhteistyötä niiden tuomioistuinten kesken, joissa on käynnissä rinnakkaisia menettelyjä, ja/tai jättää soveltamatta säännöstä silloin, kun on kyse negatiivisesta vahvistuskanteesta (ks. 3 kohta edellä).

Samassa yhteydessä käsiteltäviä kanteita koskevan säännöksen osalta olisi harkittava, missä määrin on tarpeellista mahdollistaa useiden vastaajien nostamien ja/tai useita vastaajia vastaan nostettujen kanteiden yhdistäminen yhdenmukaisten säännösten pohjalta. Negatiivisen toimivaltaristiriidan riski voitaisiin välttää ottamalla käyttöön tuomioistuinten välinen yhteistyö- ja viestintämekanismi ja velvoittamalla asian käsittelystä luopunut tuomioistuin ottamaan asia uudelleen käsittelyyn, jos tuomioistuin, jossa asia on ensin pantu vireille, katsoo, ettei sillä ole asiassa toimivaltaa. Asetuksen 30 artiklan 2 kohdassa olisi selvennettävä, että tiedoksiannosta vastaa se viranomainen, joka ensimmäisenä otti vastaan tiedoksi annettavat asiakirjat. Koska asiakirjan vastaanottamispäivä ja -aika ovat tärkeät, olisi tiedoksiannosta vastaavien viranomaisten, ja tarvittaessa tuomioistuinten, pantava tarkasti muistiin, milloin ne ovat vastaanottaneet tiedoksi annettavat asiakirjat tai milloin oikeudenkäynnin aloittava asiakirja on jätetty tuomioistuimeen.

Toinen vaihtoehto olisi laajentaa 6 artiklan 1 kohdassa olevan säännöksen soveltamisalaa siten, että asiat voitaisiin yhdistää, jos tietty määrä vastaajista kuuluu tuomioistuimen toimivalta-alueeseen.

Kysymys 5:

Miten eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa käynnistettyjen rinnakkaisten menettelyjen koordinointia (vireilläoloa koskeva säännös) voitaisiin mielestänne parantaa?

Olisiko useiden osapuolten käynnistämien ja/tai useita osapuolia vastaan käynnistettyjen menettelyjen yhdistämisestä mielestänne säädettävä yhteisön tasolla yhdenmukaisten säännösten pohjalta?

6. Väliaikaiset toimenpiteet

Kertomuksessa kuvataan useita ongelmia, joita liittyy väliaikaisten toimenpiteiden vapaaseen liikkuvuuteen.

Yksipuolisten (*ex parte*) toimenpiteiden[13] osalta saattaa olla tarpeen selventää, että toimenpiteet voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön asetuksen nojalla, jos vastaajalla on jälkikäteen mahdollisuus kiistää toimenpide erityisesti direktiivin 2004/48/EY 9 artiklan 4 kohdan perusteella.

Lisäksi kysymystä tuomioistuinten toimivallan määräytymisestä sellaisten väliaikaisten toimenpiteiden osalta, jotka määrännyt tuomioistuin ei ole toimivaltainen tutkimaan pääasiaa, voidaan tarkastella nykyisestä poikkeavalla tavalla yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella. Varsinkin jos se jäsenvaltio, jonka tuomioistuimet ovat toimivaltaisia tutkimaan pääasian, voi peruuttaa tai hyväksyä 31 artiklan nojalla toimivaltaisen jäsenvaltion tuomioistuinten määräämän väliaikaisen toimenpiteen tai muuttaa sitä, voidaan todellisen liittymän vaatimus hylätä. Tuomioistuin, jolta on pyydetty väliaikaisia toimia, voisi avustaa pääasian käsittelyä tarjoamalla oikeussuojakeinoja erityisesti silloin, kun tehokasta oikeussuojaa ei ole saatavissa kaikissa jäsenvaltioissa. Kyseinen tuomioistuin ei kuitenkaan sekaantuisi sen tuomioistuimen toimintaan, joka on toimivaltainen pääasiassa. Kun apua ei enää tarvittaisi, se tuomioistuin, joka on toimivaltainen pääasiassa, voisi kumota ulkomaisen tuomioistuimen määräämän toimenpiteen. Tässäkin olisi hyötyä tuomioistuinten välisestä viestinnästä. Näin osapuolet voisivat hakea tehokasta väliaikaista suojaa silloin kun sitä on saatavilla Euroopassa.

Väliaikaisesti suoritetun maksun palauttamisen varmistamiseksi vaadittavan takauksen osalta olisi selvennettävä, että takaus ei välttämättä tarkoita väliaikaista maksua tai pankkitakausta. Toinen vaihtoehto on ratkaista ongelma tulevaisuudessa oikeuskäytännön kautta.

Jos eksekvatuurimenettelystä luovutaan, asetuksen 47 artiklaa on muutettava. Mallia voidaan ottaa asetuksen (EY) N:o 4/2009 18 artiklasta.

Kysymys 6:

Katsotteko, että väliaikaisten toimenpiteiden vapaata liikkuvuutta voidaan parantaa kertomuksessa ja tässä vihreässä kirjassa kuvatuilla tavoilla? Voitteko esittää muita keinoja parantaa liikkuvuutta?

---

[13] Yksipuolisilla toimilla tarkoitetaan väliaikaisten toimenpiteiden yhteydessä väliaikaista määräystä, jonka tuomioistuin on antanut yhden osapuolen pyynnöstä vastapuolta kuulematta.

7. Asetuksen ja välimiesmenettelyn suhde

Välimiesmenettely on hyvin tärkeä kansainvälisen kaupan kannalta. Välityssopimukset olisi huomioitava täysimääräisesti, ja välitystuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa olisi tuettava. Vuonna 1958 tehdyn New Yorkin yleissopimuksen katsotaan yleisesti ottaen toimivan tyydyttävästi, ja alan toimijat pitävät sitä arvossa. Sen vuoksi on asianmukaista olla puuttumatta yleissopimuksen toimintaan tai ainakin pitää yleissopimusta lähtökohtana jatkotoimille. Tämä ei kuitenkaan estä ratkaisemasta eräitä kysymyksiä, jotka koskevat välimiesmenettelyä asetuksessa. Tarkoituksena ei ole säännellä välimiesmenettelyä vaan ensisijaisesti varmistaa tuomioiden vapaa liikkuvuus Euroopassa ja ehkäistä rinnakkaiset menettelyt.

Erityisesti voitaisiin poistaa (osittain) säännös, jonka mukaan asetusta ei sovelleta välimiesmenettelyyn, ja siten tehostaa vuorovaikutusta oikeudenkäynnin kanssa. Säännöksen poistamisen jälkeen välimiesmenettelyä tukevat oikeudenkäynnit kuuluisivat asetuksen soveltamisalaan. Oikeusvarmuutta voitaisiin parantaa antamalla säännös toimivallan määräytymisestä tällaisissa menettelyissä. On esimerkiksi ehdotettu, että yksinomainen toimivalta tällaisissa menettelyissä annettaisiin sen jäsenvaltion tuomioistuimille, jossa välimiesmenettelyä käydään, mahdollisesti osapuolten tekemän sopimuksen pohjalta.[14]

Poistamalla välimiesmenettelyä koskeva poikkeus voitaisiin lisäksi varmistaa, että kaikkia asetuksen toimivaltasäännöksiä (eikä pelkästään 31 artiklaa) sovelletaan välimiesmenettelyn tueksi tarkoitettuihin väliaikaisiin toimenpiteisiin. Tuomioistuinten määräämiä väliaikaisia toimenpiteitä tarvitaan varmistamaan välimiesmenettelyn teho erityisesti siihen saakka, kunnes välimiesoikeus on nimetty.

Poikkeuksen poistaminen mahdollistaisi myös välityssopimuksen pätevyyttä koskevien tuomioiden tunnustamisen ja selkeyttäisi sellaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa, joihin sisältyy välitystuomio. Näin voitaisiin mahdollisesti varmistaa myös sellaisen tuomion tunnustaminen, jolla kumotaan välitystuomio.[15] Samalla voidaan ehkäistä rinnakkaiset menettelyt tuomioistuimissa ja välimiesoikeuksissa silloin, kun välityssopimus on yhdessä jäsenvaltiossa pätemätön ja toisessa pätevä.

Menettelyjä, joita tuomioistuimessa ja välimiesoikeudessa on käynnistetty välityssopimuksen pätevyyden osalta, voitaisiin koordinoida tehokkaammin. Esimerkiksi sen jäsenvaltion tuomioistuimille, jossa välimiesmenettely on käynnissä, voitaisiin antaa ensisijaisesti toimivalta päättää välityssopimuksen olemassaolosta, pätevyydestä ja soveltamisalasta. Sen ohella voitaisiin vahvistaa yhteistyötä tuomioistuinten välillä ja asettaa määräajat sille osapuolelle, joka kiistää sopimuksen pätevyyden. Ottamalla käyttöön välityssopimusten pätevyyttä koskeva yhteinen lainvalintasääntö, jonka mukaan asiassa sovellettaisiin esimerkiksi sen valtion lakia, jossa välimiesmenettely on käynnissä, vähennettäisiin sitä mahdollisuutta, että sopimus katsotaan yhdessä jäsenvaltiossa päteväksi ja toisessa pätemättömäksi. Näin voitaisiin yhteisön tasolla tehostaa välityssopimusten vaikutuksia verrattuna New Yorkin yleissopimuksen II artiklan 3 kohtaan.

---

[14] Jos tämä lähestymistapa valitaan, olisi sovellettava yhdenmukaisia perusteita, joiden nojalla välimiesmenettelyn paikka voidaan määrittää. Kokonaisselvityksen mukaan tässä voitaisiin hyödyntää joko osapuolten tekemää sopimusta tai välimiesoikeuden päätöstä. Jos paikkaa ei voida määritellä näiden pohjalta, selvityksessä ehdotetaan toimivallan myöntämistä sen jäsenvaltion tuomioistuimille, joka olisi asetuksen nojalla toimivaltainen riita-asiassa ilman välityssopimusta.

[15] Tämä on erityisen tärkeää esimerkiksi silloin kun tuomio kumotaan sen takia, että se rikkoo yhteisön oikeuden pakottavia säännöksiä (esim. kilpailuoikeutta).

New Yorkin yleissopimuksen nojalla täytäntöönpanokelpoisten välitystuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa voitaisiin tukea ottamalla käyttöön säännös, jonka mukaan jäsenvaltio voi kieltäytyä panemasta täytäntöön välitystuomion kanssa ristiriitaista tuomiota. Vaihtoehtoisesti tai edellä esitetyn ehdotuksen lisäksi sille jäsenvaltiolle, jossa välitystuomio on annettu, voitaisiin myöntää yksinomainen toimivalta vahvistaa välitystuomion täytäntöönpanokelpoisuus ja menettelyn oikeudenmukaisuus, minkä jälkeen välitystuomio voisi liikkua vapaasti yhteisön alueella. Lisäksi on ehdotettu, että New Yorkin yleissopimuksen VII artiklan avulla helpotettaisiin välitystuomioiden tunnustamista EU:n tasolla (asiasta voitaisiin laatia erillinen yhteisön säädös).

Kysymys 7:

Millaisia toimia yhteisön tasolla mielestänne tarvitaan, jotta voidaan

- *vahvistaa välityssopimusten tehoa,*
- *varmistaa oikeudenkäynnin ja välimiesmenettelyn hyvä koordinointi,*
- *lisätä välitystuomioiden tehoa?*

8. Muita kysymyksiä

8.1. Soveltamisala

Asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävien asioiden luetteloon olisi lisättävä myös elatusasiat, joista säädetään elatusvelvoitteista annetussa asetuksessa (EY) N:o 4/2009. Lisäksi on ehdotettu, että asetuksen ja erityisiä oikeudenaloja koskevien sopimusten suhteita käsittelevän 71 artiklan soveltamisalaa kavennettaisiin mahdollisimman paljon.

8.2. Tuomioistuinten toimivalta

Koska tärkein liittymäperuste tuomioistuinten toimivallan määrittelyssä on kotipaikka, olisi harkittava itsenäisen käsitteen kehittämistä.

Lisäksi olisi pohdittava, tarvitaanko irtaimen omaisuuden sijaintipaikkaan perustuvaa ei-yksinomaista toimivaltaa, kun on kyse tällaisen omaisuuden hallinnasta tai omaisuuteen kohdistuvasta esineoikeudesta. Työsopimusten osalta olisi harkittava, onko tarpeellista säätää mahdollisuudesta yhdistää 6 artiklan 1 kohdan nojalla käynnistetyt asiat. Yksinomaisen toimivallan osalta olisi tutkittava tarvetta sallia oikeuspaikan valinta toimistotilojen vuokrasopimuksissa. Myös loma-asuntojen vuokraamisessa voisi tietty joustavuus olla tarpeen, jotta vältetään oikeudenkäynnit sellaisessa tuomioistuimessa, joka sijaitsee kaikkien osapuolten kannalta kaukana. Samalla olisi harkittava yksinomaisen toimivallan soveltamisalan laajentamista yhtiöoikeuden osalta (22 artiklan 2 kohta) asioihin, jotka liittyvät yhtiöiden kansainvälisiin organisaatioihin ja päätöksentekomenettelyihin. Lisäksi olisi harkittava yhtenäisen määritelmän laatimista ’kotipaikan’ käsitteelle. Asetuksen 65 artiklan osalta olisi tarkasteltava mahdollisuutta kehittää sivullisoikeudenkäyntejä koskeva yhtenäinen säännös, joka voitaisiin rajoittaa koskemaan ulkomaisia sivullisia vastaan nostettuja kanteita. Vaihtoehtoisesti kansallisten prosessioikeuden säännösten erot voitaisiin säilyttää ja samalla muuttaa 65 artiklaa siten, että kansalliset lait voivat kehittyä yhtenäiseen suuntaan. Lisäksi tuomioistuin, joka sivullisoikeudenkäynnissä käsittelee sivullista vastaan nostettua kannetta, voitaisiin velvoittaa varmistamaan oikeudenkäynnistä kolmannelle annetun ilmoituksen

hyväksyttävyys. Näin vähennettäisiin epävarmuutta, joka liittyy tuomioistuimen päätöksen tehoon ulkomailla.

Merenkulkuasioiden osalta olisi harkittava mahdollisuutta yhdistää asetuksen nojalla vahinkorahaston perustamista koskevat menettelyt ja yksilöllistä korvausvastuuta koskevat menettelyt. Sidosryhmät ovat pohtineet konossementtiin sisältyvän toimivaltaista tuomioistuinta koskevan sopimuksen sitovuutta konossementtia hallussaan pitävän kolmannen kannalta ja ehdottaneet, että kyseisen lausekkeen olisi sidottava konossementissa mainittua rahdinkuljettajaa ja toisaalta rahdinkuljettajan olisi voitava vedota kyseiseen lausekkeeseen konossementtia hallussaan pitävää kolmatta vastaan, paitsi jos konossementissa ei riittävän selvästi määritellä toimivaltaa.

Kulutusluoton osalta olisi harkittava asetuksen 15 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdan sanamuodon yhdenmukaistamista direktiivissä 2008/48/EY[16] olevan kulutusluoton määritelmän kanssa.

Komissiossa on parhaillaan käynnissä kollektiivisia oikeussuojakeinoja koskeva työ[17], jonka yhteydessä olisi pohdittava, tarvitaanko kollektiivisia oikeussuojakeinoja, kuten ryhmäkanteita, varten erityisiä toimivaltasäännöksiä.

8.3. Tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano

Tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon osalta olisi tutkittava tarvetta puuttua kysymykseen virallisten asiakirjojen vapaasta liikkuvuudesta.[18] Perheasioiden yhteydessä (asetukset (EY) N:o 2201/2003 ja 4/2009) virallinen asiakirja, jossa vahvistetaan riita-asiassa tehty sovinto, tunnustetaan automaattisesti muissa jäsenvaltioissa. Sen sijaan on pohdittava, missä määrin tunnustaminen olisi tarpeen joko kaikissa tai ainakin joissakin siviili- ja kauppaoikeuden alaan kuuluvissa asioissa ottaen huomioon virallisten asiakirjojen tarkat oikeudelliset vaikutukset.

Lisäksi voitaisiin parantaa sellaisten tuomioiden vapaata liikkuvuutta, joissa joku velvoitetaan maksamaan uhkasakko, huolehtimalla siitä, että sakon suuruuden määrää joko päätöksen tehnyt tuomioistuin tai täytäntöönpanojäsenvaltion viranomainen. Voitaisiin myös harkita, olisiko asetuksessa sallittava paitsi velkojan suorittama sakkojen perintä myös sellaisten velkojen perintä, joista huolehtivat tuomioistuin tai veroviranomaiset.

Täytäntöönpanovaiheen oikeussuojaa voitaisiin parantaa ottamalla käyttöön kaikilla yhteisön virallisilla kielillä vakiolomake, joka sisältää otteen tuomiosta.[19] Lomakkeen ansiosta koko tuomiota ei tarvitsisi kääntää, ja samalla varmistettaisiin, että täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset saavat kaikki tarvittavat tiedot (esim. tiedot koroista). Täytäntöönpanon kustannuksia voidaan pienentää luopumalla vaatimuksesta, jonka mukaan hakijan on

---

16 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/48/EY, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2008, kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta (EUVL L 133, 22.5.2008, s. 66).

17 Ks. vihreä kirja kuluttajan kollektiivisista oikeussuojakeinoista (KOM(2008) 794, 27.11.2008) ja valkoinen kirja yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvista vahingonkorvauskanteista (KOM(2008) 165, 2.4.2008).

18 Euroopan parlamentti on antanut 18. joulukuuta 2008 päätöslauselman, jossa viitataan alkuperäiseen eurooppalaiseen asiakirjaan.

19 Ks. esimerkiksi asetus (EY) N:o 4/2009.

ilmoitettava osoite tiedoksiantoja varten tai nimettävä oikeudenkäyntiasiamies.[20] Yhteisön oikeuden ja erityisesti oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa annetun asetuksen (EY) N:o 1393/2007[21] osalta käynnistetyn yhdenmukaistamisen puitteissa tällainen vaatimus näyttää vanhentuneelta.

Kysymys 8:

Katsotteko, että asetuksen toimivuutta voidaan parantaa edellä esitetyillä tavoilla?

[20] Oikeudenkäyntiasiamies on henkilö, joka on nimetty avustamaan osapuolta koko oikeudenkäynnin ajan.

[21] EUVL L 324, 10.12.2007, s. 79.